

Motion

1976/77:1675

av herr Palme m. fl.

med anledning av propositionen 1976/77:149 om arbetsmiljölagen m. m.

Motionens huvudsakliga innehåll

I motionen konstateras att de riktlinjer som den socialdemokratiska regeringen angav för arbetsmiljöutredningens arbete och som sedan utvecklats i en socialdemokratisk partimotion 1976/77:475 i stort sett har fullföljts i propositionen om ny arbetsmiljölagen.

När det gäller lagstiftningen krävs ett ökat inflytande för löntagarna över arbetarskyddsverkets arbete med föreskrifter om arbetsmiljön, bl. a. för de psykosociala förhållandena. I fråga om arbetstidens förläggning krävs tillägg till lagen om dygnsmaximering till 10 timmar per dygn samt en samordning mellan arbetsmiljölagen och arbetstidslagen. Vidare begärs ett principbeslut om att regionalt skyddsombud skall ha rätt till ersättning för kostnader som är förenade med uppdraget. Frågan om ersättning i samband med att arbetet stoppas på grundval av bestämmelserna i arbetsmiljölagen föreslås bli lösta i samband med översynen av anställningsskyddslagen.

För att syftet med lagstiftningen skall kunna uppnås krävs en väsentlig förstärkning av resurserna för de organisationer och myndigheter som har ansvar för arbetsmiljöarbetet. I motionen begärs en långsiktig plan för utbyggnad av arbetarskyddsverkets och produktkontrollnämndens resurser. Vidare begärs ett principbeslut om att den kommunala tillsynen skall föras över till arbetarskyddsverket. I motionen krävs att riksdagen uttalar sig för en snabb utbyggnad av företagshälsovården med målet företagshälsovård åt alla anställda. Vidare hemställs att regeringen snabbt lägger fram förslag om en förbättring i yrkesskadestatistiken samt att anslaget till information om arbetsmiljölagen räknas upp.

1. RIKTLINJER FÖR ARBETSMILJÖREFORMEN

Under de senaste tio åren har kraven på en bättre arbetsmiljö skärpts.

Vi har fått större kunskaper om arbetslivets risker. Vi har också fått större kunskaper om möjligheterna att hindra olycksfall och undanröja hälsorisker. Vi har vidare, som en följd av en allmänt förbättrad materiell standard och social trygghet, ställt ökade anspråk på arbetslivets kvalitéer. Vi ställer krav på att arbetet i sig självt skall bidra till ökad välfärd.

Därmed har också synen på arbetslivets risker förändrats. Arbetarskyddet var ursprungligen inriktat på att förebygga olycksfall och vissa klart skönjbara

yrkessjukdomar. Detta är alltså en ytterst viktig uppgift, men insatserna har numera vidgats till att omfatta arbetsmiljön i dess helhet. Arbetsplatserna måste, som framhölls i LO-SAP:s arbetsmiljöprogram från 1969, göras säkra och riskfria utifrån en mera total hälsosynpunkt. Arbetsmiljön har både en fysisk och psykisk sida. Arbetsorganisationen, arbetstiderna och arbetets anpassning till människan är viktiga delar av arbetsmiljön.

Åtgärderna på arbetsmiljöns område har drivits fram av arbetarrörelsen som ett led i strävan efter trygghet, jämlikhet och välfärd.

1.1 Arbetsmiljö och trygghet

Arbetsmiljön har inte följt med standardstegringen i övrigt i samhället. En stark utveckling mot ökad mekanisering och arbetsuppdelning, särskilt inom industrin, har medfört att arbetstempot har drivits upp och att de psykiska påfrestningarna har ökat. Dessutom har i stegrad omfattning nya kemiska miljöfaktorer tillkommit. Arbetsmiljön har tillförts nya riskmoment.

Politiken måste inriktas på att motsvara individernas krav på ett tryggare och riskfriare arbetsliv. Den måste i ökad utsträckning gripa in direkt i de tekniska, ekonomiska och sociala förhållanden i företagen som ger upphov till risker för hälsa och välbefinnande och som leder till sjukdom och olycksfall.

1.2 Arbetsmiljö och jämlikhet

Insatserna för att förbättra arbetsmiljön är alltså en fråga om trygghet. Det är också en fråga om jämlikhet. Dagens arbetsliv karaktäriseras av betydande skillnader i arbetsmiljö. Många av dem som har otillfredsställande arbetsmiljö är också sämre ställda när det gäller arbetsförhållanden i övrigt. Klassamhället lever alltså i hög grad kvar i arbetslivet.

Detta är ett resultat av att flertalet anställda har saknat inflytande över sin egen arbetsplats och sitt eget företag, medan de som representerar ägarintressena har bestämt över arbetsplatsernas utformning. Att vidmakthålla och ge god avkastning på insatt kapital har varit avgörande för valet av tekniska och ekonomiska lösningar. Effekterna för dem som svarar för arbetsinsatserna har kommit i andra hand.

En förbättring av arbetsmiljöerna är därför en fråga om jämlikhet i inflytande över arbetsplatserna. Det är de anställda som bäst känner problemen. De fackliga organisationerna har dragit upp riktlinjerna för hur inflytandet i företagen skall byggas upp. Ett förverkligande av dessa riktlinjer innebär att maktförhållanden i företagen förändras. Utifrån dessa nya maktförhållanden skall samarbetet mellan arbetstagare och arbetsgivare byggas upp.

1.3 Arbetsmiljö och välfärd

Arbetsmiljön är en fråga om trygghet och jämlikhet – men också om välfärd. Det har hittills varit vanligt att man i utformningen av produktionsapparat och arbetsliv tagit stor hänsyn till lätt avläsbara och mätbara ekonomiska och tekniska faktorer och bortsett från miljö, hälsa och välfärd.

Men allt fler har fått klart för sig att just förhållandena i arbetslivet bestämmer en stor del av vår tillvaro i övrigt. Det är inte tillräckligt att åstadkomma en förbättrad materiell standard och förbättrad social service i samhället utanför arbetsplatserna. Om missförhållandena och klasskillnader tillåts leva kvar i arbetslivet färgar detta av sig på tillvaron utanför arbetet, och välfärden förhärjar ofärdig.

En förhättring av arbetsmiljön är således en avgörande del i strävandena att skapa ett välfärdssamhälle. Rätten till arbete, rätten till ett arbete som inte skadar hälsan och rätten till ett meningsfullt arbete måste utgöra grundvalarna för dessa strävanden.

2 RISKER I ARBETSMILJÖN

Tack vare de forskningsresultat som kommit fram under de senaste åren har vi fått en bättre bild av hur arbetsmiljön faktiskt ser ut. I en rapport till LO-kongressen 1976 lämnas en översikt över riskerna i arbetslivet, som vi anser vara en viktig del av bakgrunden för statsmakternas beslut om insatser för att förbättra arbetsmiljön.

2.1 Arbetsolycksfall

För många näringsgrenar är arbetsolycksfallen klart dominerande, framhålls det i LO-rapporten. Den största olycksfallsfrekvensen har stuverihranschen. Andra näringsgrenar med särskilt hög olycksfallsfrekvens är gjuteriindustrin, slakteri- och charkuteribranschen, skogshruken, varvs- och sågverksindustrin. De allra flesta arbetsolycksfallen skulle ofta med mycket enkla medel ha kunnat förhindras. Det gäller exempelvis halknings-, fall- och klämskador, som är relativt vanliga olycksfall.

2.2 Buller

Det har konstaterats att 50–75 % av anställda som utsatts för buller har fått hörselskador av varierande omfattning. På grund av teknikens utveckling blir bearbetningen effektivare, samtidigt som maskinerna arbetar allt hastigare, vilket har medfört att bullret snarare ökat än minskat ute på arbetsplatserna. De allt större produktionsenheterna med ofta stora arbetslokaler medför att buller kan spridas obehindrat och t. o. m. förstärkas. Det är sedan länge känt att de som under en längre tid arbetat i bullrig miljö

kan få invalidiserande hörselnedsättningar. På senare år har det blivit klarlagt att detta är långt ifrån den enda skadeverkning bullret kan förorsaka. Vetskapiiga undersökningar har bekräftat att buller som ett led i kroppens stressreaktioner kan förorsaka förändringar i blodkärl och cirkulationsorgan. Många arbetare upplever även effekter av bullret efter arbetsdagens slut i form av bl. a. sömnsvårigheter och nervösa besvär.

2.3 Fysisk belastning

Fortfarande utgör kroppslig påfrestning i arbetet ett stort arbetsmiljöproblem på grund av att tillräcklig hänsyn inte tagits till människan och hennes förutsättningar vid planeringen av arbetsplatserna. Rygg-, muskel- och ledbesvär har visat sig vara de vanligast förekommande hälsobesvärerna bland medlemmarna. Visserligen har den tekniska utvecklingen medfört att många tunga och kroppsligt påfrestande arbeten överförs till maskinerna. Men den nya produktionstekniken och de nya arbetsmetoderna har tillfört nya och i vissa avseenden kanske större risker för kroppslig överbelastning och förslitning. I stora delar av arbetslivet tvingas de anställda att anpassa sig till en arbetstakt och ett rörelsemönster som är skadliga såväl fysiskt som psykiskt.

2.4 Kemiska hälsorisker

Förekomsten av kemiska risker ute på arbetsplatserna utgör f. n. ett av de mer svårbemästrade arbetsmiljöproblemen. Man har beräknat att i vårt land förekommer i dag mellan 60 000 och 100 000 kemiska ämnen och produkter. Mellan 500 och 1 000 nya produkter släpps varje år ut på marknaden. Detta medför att arbetstagarna ständigt kommer i kontakt med nya ämnen och produkter, som i många fall innebär kända eller hittills okända hälsorisker. Bland registrerade yrkesskador är också hudsjukdomar särskilt framträdande. Överkänslighetsreaktioner av olika slag har fått ökad omfattning. Silikosfarligt damm tillhör de mera kända kemiska hälsoriskerna. Cancerframkallande effekter av olika ämnen har på senare tid alltmer framkommit.

2.5 Psykosociala problem

Synen på vad arbetsmiljön omfattar har vidgats under senare år. Ett uttryck för detta är ett ökat beaktande av arbetsorganisationens betydelse för löneformens inverkan på förekomsten av psykisk påfrestning och stress i arbete. Utvecklingen på det företagsdemokratiska området har starkt bidragit till ökat medvetande om betydelsen av dessa faktorer i arbetsmiljön. Insikten om att löntagarnas inflytande över arbetsorganisationen är en förutsättning också för bättre arbetsmiljöförhållanden har vuxit fram. Möjligheten att

påverka produktionsplaneringen, fördelningen av arbetsuppgifter och bemanning på arbetsplatsen torde vara en förutsättning för att komma till rätta med den stressande arbetssituation som många är utsatta för i dag.

3 ALLMÄNT OM FÖRSLAGET TILL NY ARBETSMILJÖLAG

Arbetsmiljöutredningen lade 1976 fram ett samlat förslag till en helt ny arbetsmiljölagstiftning. Den föreslagna lagen var en ramlag som skall ange de grundläggande kraven på arbetsmiljöbegreppet. I förslaget har bestämmelser som infördes vid 1974 års revidering i huvudsak överförts oförändrade till den nya lagen. I övrigt innebär lagförslaget en helt ny reglering jämfört med nu gällande lag.

LO och TCO konstaterade i sina remissvar att arbetsmiljöutredningens förslag i stor utsträckning motsvarade de krav som ställts från de fackliga organisationerna. De anslöt sig således till lagförslagets grundläggande principer men ansåg att lagen på vissa viktiga områden borde skärpas och ytterligare preciseras. LO:s och TCO:s remissvar grundade sig på yttranden från förbunden samt på arbetsplatsremissen omfattande ca 61 000 LO- och ca 45 000 TCO-medlemmar.

I en socialdemokratisk partimotion till riksdagen angav vi vissa huvudlinjer för en reformering av lagstiftningen, däribland vikten av en helhetssyn på arbetsmiljöfrågorna och vikten av de anställdas medverkan vid planering av arbetsmiljön.

Med tillfredsställelse kan konstateras att de riktlinjer som den socialdemokratiska regeringen angav för den kommande arbetsmiljölagstiftningen och som vi sedan utvecklade i vår partimotion i stort sett har fullföljts i den nu framlagda propositionen. Vi vill i det här sammanhanget understryka angelägenheten av att dessa riktlinjer fullföljs också i den kommande reformeringen av arbetsmiljölagstiftningen på sjöfartens område.

3.1 Samverkan om arbetsmiljön

Vi delar den principiella uppfattningen att arbetsmiljöarbetet skall baseras på samverkan mellan parterna och att arbetsgivarna skall ha huvudansvaret för att arbetsmiljöförhållandena uppfyller lagens målsättning. Detta huvudansvar för arbetsgivaren förutsätts dock utgå från ett långtgående inflytande från arbetstagarnas sida i vad gäller att uppfylla lagstiftningens målsättning. Hur ansvaret mellan parterna skall fördelas har, förutom i det nya lagförslaget, även uttryckts i det nyligen träffade centrala avtalet mellan LO-PTK och SAF angående de lokala reglerna för skyddsarbete och för företagshälsovården. Dessa innebär bl. a. att arbetstagarna har majoritet i skyddskommittén.

Vi instämmer således i propositionens principiella ställningstagande, nämligen att arbetsmiljölagen skall ange de grundläggande rättigheterna för ar-

betstagarnas inflytande över arbetsmiljön men att en detaljreglering av inflytandegraden där skall undvikas. Den nya medbestämmandelagen ger rätt för arbetstagarna att på alla nivåer i företagen träffa avtal om inflytande även på arbetsmiljöns område. I arbetsmiljöfrågor har från fackligt håll en ökad medbestämmanderätt ansetts vara så angelägen att rätt till självbestämmande krävts.

3.2 *Produktionen skall bära kostnaderna*

Ytterligare en grundprincip för arbetsmiljöarbetet, som starkt underströks från de fackliga organisationernas sida, är att produktionen skall bära kostnaderna för detta. Det gäller även kostnaderna för de fackliga insatserna på arbetsmiljöns område, för facklig utbildning om arbetsmiljön, för skyddsombudens verksamhet m. m. Förutsättningen för ett effektivt arbetsmiljöarbete på det lokala planet är att tillräckliga resurser ges för fackliga insatser.

3.3 *Förebyggande insatser*

Kravet på förebyggande insatser på arbetsmiljöområdet har kraftigt betonats i de riktlinjer för åtgärder på arbetsmiljöns område som antogs av LO-kongressen 1976. Enligt lagförslaget skall förhandsbedömning nu ske av teknisk utrustning, kemiska ämnen och produkter, arbetsprocesser och arbetsmetoder. Det är på det förebyggande stadiet goda arbetsmiljöförhållanden skall kunna skapas.

Förhandsbedömningens system med s. k. särskilda föreskrifter förbundna med direkt straffansvar bör kunna bli ett verkningsfullt instrument för att åstadkomma förbättringar av arbetsmiljön.

3.4 *Ökade resurser*

Under 1970-talet har en markant förstärkning skett av arbetarskyddsmyndighetens resurser. Den nya arbetsmiljölagen förutsätter ytterligare ökade resurser, om verket skall kunna klara de nya och omfattande uppgifterna. Det gäller sådana uppgifter som förhandsgranskning av maskiner, ämnen och processer, utfärdandet av föreskrifter om arbetsmiljöns utformning, utarbetandet av gränsvärden för kemiska och fysikaliska faktorer, information och utbildning, inspektion och kontroll. Vad som nu krävs är därför en flerårsplan för den fortsatta utbyggnaden av verkets resurser.

3.5 *Ökat löntagarinflytande*

Förslaget om förhandsgranskning innebär en väsentlig utvidgning av arbetarskyddsmyndighetens befogenheter och ansvar. Även om propositionen i förhållande till arbetsmiljöutredningen klarare uttrycker vikten av arbets-

tagarpartens inflytande medför den dock inte något ökat inflytande över myndigheternas arbete i fråga om förhandsbedömning och utarbetande av föreskrifter. Den grundläggande synen som kommer till uttryck i utredningens övergripande deklarationer om vikten av arbetarstagarnas inflytande har inte tillräckligt fullföljts i utformningen av lagen.

Även i vad gäller möjligheterna att från arbetsmiljösynpunkt påverka planeringen av nya och förändrade arbetsplatser krävs en förstärkning av lagförslaget.

3.6 Effektivare sanktionssystem

Sanktionssystemet har förstärkts genom att de s. k. särskilda föreskrifterna är förbundna med direkt straffansvar. Denna utbyggnad av sanktionssystemet kan verka i förebyggande syfte. Men dessa regler bör kompletteras med straffbestämmelser riktade mot juridiska personer.

Sanktionssystemets utformning är av betydelse för i vilken grad lagen kan verka förebyggande och pådrivande på insatser på arbetsmiljöns område och utgöra stöd för skyddsombuden i deras arbete med att förbättra arbetsmiljön.

4 FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRINGAR I ARBETSMILJÖLAGEN M. M.

Med utgångspunkt i de allmänna synpunkter som vi redovisat i det föregående finner vi det angeläget med en förstärkning på vissa punkter i arbetsmiljölagen och arbetsmiljöförordningen. Därutöver kräver vi förändringar i instruktionen för arbetarskyddsverket. Vi vill samtidigt understryka att lagens karaktär av ramlag innebär att arbetet med föreskrifterna kommer att vara av största betydelse för reformens genomförande.

4.1 Kemiska hälsorisker

Kemiska hälsorisker utgör ett alltmer omfattande miljöproblem för stora delar av svensk arbetsliv. Eftersom källan till en stor del av den yttre miljöns luftföroreningar finns på arbetsplatserna, kan insatser för att förbättra arbetsmiljön ofta också få stor betydelse för den yttre miljön.

Samhället måste göra stora insatser för att förbättra den kemiska miljön. Detta kräver ökade resurser hos arbetarskyddsstyrelsen och produktkontrollnämnden, till vilket vi återkommer längre fram i motionen.

Även på det enskilda företags nivå måste stora insatser göras för att bringa den kemiska miljön under kontroll. LO har i sitt remissvar på arbetsmiljöutredningen krävt att en lista med *alla* kemiska ämnen och produkter bör redovisas på arbetsstället. Detta har inte godtagits av regeringen, som säger att arbetarskyddsstyrelsen skall kunna föreskriva att förteckning skall föras över tekniska anordningar och farliga ämnen av visst slag. Fö-

reskrifterna skall ta sikte på "anordningar och ämnen, där särskilda försiktighetsmått är nödvändiga vid hanteringen och som speciellt bör observeras vid tillsynen".

Enligt vår uppfattning innebär detta en alltför hård begränsning i möjligheten att få till stånd en klar och öppen redovisning av arbetsmiljöriskerna. Vi anser att uttalandet i propositionen bör kompletteras på följande sätt:

Med stöd av bemyndigande i arbetsmiljölagen (3 kap. 13 § första stycket 3) bör kunna föreskrivas att förteckning över tekniska anordningar och farliga ämnen av visst slag skall föras på arbetsstället. För att förteckningen skall tjäna sitt ändamål synes det nödvändigt att föreskrifterna härom tar sikte på anordningar och ämnen, där försiktighetsåtgärder är nödvändiga vid hanteringen och som skyddsombud och yrkesinspektion bör observera. Det innebär att såväl farliga ämnen som finns på arbetsplatsen som alla ämnen som i den yrkesmässiga hanteringen kan medföra hälsorisker skall förtecknas på arbetsstället. Förteckningen avses inte ersätta märkning och hanteringsanvisningar.

4.2 *Arbetets organisation – den psykosociala arbetsmiljön*

Begreppet arbetsmiljö har vidgats under senare år, på det sätt som angavs redan i LO-SAP:s rapport från 1969.

I lagförslaget sägs nu att "arbetsförhållandena skall anpassas till människans förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Härvid skall även eftersträvas att anordna arbetet så att arbetstagarna själva kan påverka sin arbetssituation". Vidare sägs i avsnittet om arbetsgivarens allmänna skyldigheter att denne skall ta hänsyn till arbetstagarens särskilda förutsättningar för arbetet.

Arbetet med den psykosociala arbetsmiljön kommer att ställa stora krav på lokala insatser men också på att myndigheterna utarbetar föreskrifter och att de medverkar till förhandsgranskning av arbetsmetoder och arbetsprocesser.

LO och TCO uttalade i sina remissvar att lagen klarare borde ange de krav som skall ställas på den psykosociala miljön. Detta gällde främst kravet att arbetstakten inte skall vara mekaniskt styrd utan att arbetstagaren själv skall kunna reglera sin arbetstakt samt att ensidig upprepning av begränsade arbetsmoment skall undvikas. Från fackligt håll har också starkt betonats vikten av att datatekniken får en från psykosocial synpunkt riktig utformning.

I lagförslaget har någon sådan specificering av de psykiska arbetsmiljökraven ej skett med hänvisning till att AML:s bestämmelser bör ha en allmän utformning. Vi anser det angeläget att föreskrifter med utgångspunkt i arbetsmiljölagens allmänna bestämmelser snarast utarbetas som ger skydd mot dessa och andra uppenbara psykosociala risker i arbetet. På grund av de uppenbara beröringspunkterna mellan AML och MBL i frågor om psy-

kosocial miljö och arbetsorganisation m. m. är en långtgående medverkan för arbetstagarparten i myndigheternas föreskriftsarbete särskilt nödvändig på den psykiska arbetsmiljöns område.

Det är värdefullt att lagförslaget innebär att arbetarskyddsstyrelsen skall utarbeta föreskrifter för ensamarbete. Det är också värdefullt att ackordsarbete skall kunna förbjudas, då detta är motiverat av arbetsmiljöskäl. Arbetsmiljöfrågor av denna art kräver nära samarbete mellan myndigheten och löntagarparten.

Arbetsmiljölagstiftningen bör därför på ett klarare sätt än vad som är fallet i regeringens proposition ge uttryck för att arbetstagarparten skall ges möjlighet att medverka i arbetarskyddsstyrelsens arbete med att utfärda föreskrifter.

4.3 *Facklig medverkan vid utarbetandet av föreskrifter – förhandsbedömning*

Enligt lagförslaget utvidgas rätten för myndigheten till förhandsbedömning av maskiner, redskap, kemiska ämnen, arbetsprocesser och arbetsmetoder. Detta ger möjlighet att på planeringsstadiet förebygga arbetsmiljöproblem vid nyetablering och vid förändring av befintliga arbetsplatser. Förhandsbedömning blir obligatorisk endast i de fall då myndigheterna föreskrivit detta, i övriga fall blir den frivillig. I den mån förhandsgranskning enligt frivillighetsprincipen inte kommer till stånd för objekt där det vore angeläget måste föreskrift om obligatorisk förhandsgranskning utfärdas.

Myndigheternas resurser måste kraftigt förstärkas så att den obligatoriska förhandsgranskningen kan omfatta ett så vitt fält som möjligt i vad gäller maskiner, kemiska ämnen, arbetsprocesser o. d.

Förhandsgranskningens stora betydelse och lagens uttalade karaktär av ramlag, varigenom myndighetens föreskrifter kommer att bli av utomordentligt stor betydelse, kräver att arbetstagarnas inflytande på föreskriftsarbetet väsentligt förstärks. Detta gäller inte minst prioriteringen mellan olika objekt för förhandsgranskningen.

På många typer av arbetsplatser avgörs arbetsmiljön till avsevärd del genom att arbetsprocesser, maskiner, verktyg m. m. utformas av tillverkare och konstruktörer utanför det egna företaget. I dessa fall ger arbetstagarnas rätt att delta i planeringen av den egna arbetsplatsen endast mycket begränsade möjligheter att påverka arbetsmiljöns utformning. Här måste i stället det fackliga inflytandet kunna garanteras på annat sätt, vilket kan ske genom det fackliga inflytandet på myndighetens föreskriftsarbete och förhandsgranskning.

Bemyndigandet i arbetsmiljöförordningen för arbetarskyddsstyrelsen att utfärda föreskrifter bör därför utformas så att arbetsmarknadens parter garanteras ett stort mått av inflytande på föreskrifternas utformning. Arbetsmarknadens organisationer bör beredas tillfälle att fortlöpande delta i ut-

arbetandet av olika föreskrifter. Detta bör komma till uttryck genom att i den arbetsmiljöförordning, som regeringen kommer att utfärda, det klargörs att arbetsmarknadens parter skall beredas tillfälle att yttra sig över arbetarskyddsstyrelsens förslag till föreskrifter och över det underlag som ligger till grund för förslaget.

Skyldigheten för myndigheten att inhämta yttranden från parterna får inte uppfattas så att ett formellt remissförfarande skulle vara tillräckligt. Självfallet skall myndigheten inte heller vänta med utfärdande av föreskrifter till dess att såväl arbetstagarparterna som arbetsgivarsidan tillstyrkt förslag till föreskrifter. Myndigheten har det slutliga ansvaret både för föreskrifternas utformning och för att erforderliga föreskrifter verkligen kommer till stånd.

I instruktionen för arbetarskyddsstyrelsen bör vidare inskrivas att en plan för utarbetande av föreskrifter skall underställas styrelsen för godkännande. Dessutom bör möjlighet finnas för mer direkt och kontinuerlig påverkan från arbetsmarknadsparterna på inriktningen av myndighetens arbete. Särskilt gäller detta arbetstagarna som är mest berörda av arbetsmiljöfrågorna. Permanenta organ med partsrepresentation bör inrättas för olika verksamhetsområden inom arbetarskyddsstyrelsens tillsynsverksamhet, t. ex. för maskinbyrå, byggnadsbyrå och kemibyrå. En sådan omorganisation på central nivå av arbetarskyddsstyrelsen innebär en förstärkning av det fackliga inflytandet av samma slag som skett lokalt genom tillkomsten av yrkesinspektionsnämnderna.

4.4 *Deltagande i planering vid utformning av anläggningar*

I propositionen föreslås regler som skall ge arbetstagarna inflytande över utformningen av lokaler, anläggningar m. m. När skyddsombud finns på ett arbetsställe, och/eller arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal med facklig organisation, blir arbetstagarnas möjlighet till inflytande över planeringen tillfredsställande med stöd av de föreslagna reglerna, avtal som träffats mellan arbetsmarknadens parter och medbestämmandelagen.

I allmänhet saknas dock lokal skyddsorganisation vid nyetablering. Det är mycket vanligt att arbetslokaler byggs och utformas innan det är klargjort vilken typ av företag som skall bedriva verksamhet där. Exempel på detta är industrihotell och affärslokaler där företag får hyra in sig etc. I dessa fall är arbetstagarnas möjlighet att på ett tidigt stadium påverka planeringen från arbetsmiljösynpunkt svår att organisera, eftersom några anställda inte finns under planerings- och byggnadstiden. 6 kap. i arbetsmiljölagen äger här i regel inte tillämpning, och arbetsmarknadens parter kan inte heller lösa dessa problem genom avtal.

Såväl utredningen som remissinstanserna har påtalat dessa problem. Lagförslaget bygger emellertid i övrigt på att arbetarskyddsmyndigheterna skall utgöra ett stöd och ett komplement till parternas eget arbete med att åstadkomma en bättre arbetsmiljö. Det framstår därför som naturligt att

myndigheterna träder in och bevakar arbetsmiljöintressena i dessa situationer. I de fall då det krävs byggnadslov för en anläggning har f. ö. yrkesinspektionen också genom regeringens förslag delvis en sådan funktion.

Detta är dock inte tillfyllest på grund av att man ofta inte känner till vilken verksamhet som skall bedrivas i lokalerna och att inte alla typer av anläggningar kräver byggnadslov. Arbetarskyddsstyrelsen bör därför beredas möjlighet att föreskriva att anläggning, i vilken arbetstagare skall selsättas men i vars planering arbetstagarorganisation eller skyddsombud inte haft rätt att delta, endast får tas i bruk efter godkännande av myndighet. Detta bör komma till uttryck genom ett tillägg i 3 kap. 12 § i arbetsmiljölagen.

De problem som gäller byggnadsarbetares inflytande från arbetsmiljösynpunkt på planeringen av byggnader, renhållningsarbetares inflytande på soprummens utformning och fastighetsanställdas inflytande på utformning av bl. a. bostadshus måste ägnas särskild uppmärksamhet i arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens arbete med byggnadslov och förhandsgranskning.

4.5 Arbetstidens förläggning

Utvecklingen mot en ökad kapitalintensitet och minskad lönekostnadsandel har medfört att skiftarbetet blivit vanligare i industrin. Samtidigt selsätts en ökande andel av befolkningen i tjänstesektorns yrken, där obekväma arbetstider är vanligt förekommande. F. n. kan beräknas att ca en tredjedel av de förvärvsarbetande har s. k. obekväma arbetstider.

Arbete på obekväm arbetstid har stora nackdelar, både genom de medicinska skadeverkningar som kunnat påvisas och genom de sociala konsekvenserna. Familjelivet kan utarmas, och möjligheterna till deltagande i föreningsliv och andra fritidsaktiviteter försämras för dem vars arbete är helt eller delvis förlagt till kvällar och nätter. Därför skall arbete på obekväma arbetstider endast få förekomma på områden där det är oundgängligen nödvändigt.

Löntagarnas organisationer har i sina yttranden anslutit sig till utredningens principiella utgångspunkt angående möjligheten att genom kollektivavtal och dispenser från myndigheten fastställa arbetsregler för speciella fall som avviker från de generella reglerna i lagen. Beträffande dispensgivning från myndigheten understryks vikten av att all dispensgivning skall ske i samråd med berörda fackförbund för att ge den fackliga organisationen möjlighet att på ett samordnat sätt framföra sina synpunkter. I huvudsak bör dock dessa frågor lösas avtalsvägen. LO har förklarat att man i framtiden önskar minska de obekväma arbetstidernas förekomst genom självbestämmanderätt i frågor om arbetstidens förläggning.

I lagförslaget har en utökning av veckovilan från 30 till 36 timmar föreslagits. Med ledning av de erfarenheter som vinnas av denna utökning bör under den närmaste framtiden prövas om en ytterligare utökning kan ske.

Mycket långa arbetspass kan medföra stora olycksfallsrisker. En maxiregel för arbetstiden per dygn bör därför genomföras. Därigenom kan en olycklig fördelning av övertidsarbete förhindras, varjämte de tendenser kan motverkas som i dag finns att koncentrera arbetstiden vid skiftarbete till färre och längre arbetspass. En dygnsmaximering av arbetstiden till 10 timmar per dygn bör därför inskrivas i arbetsmiljölagen.

Löntagarnas organisationer avvisar de planer som framkommit i arbetsmiljöutredningen på att överföra dispensgivning och övriga tolkningsfrågor i arbetstidsfrågor från arbetarskyddsstyrelsen till yrkesinspektionen. I propositionen föreslås ingen omedelbar ändring av det nuvarande förfarandet, men departementschefen menar att det efter en tid bör tas upp till förnyat övervägande hos vilken myndighet dispensärenden om arbetstidsfrågor skall handläggas. Enligt vår uppfattning bör man avvakta erfarenheterna av ett ökat medbestämmande i arbetstidsfrågorna och av arbetstidslagens tillämpning, innan man tar upp frågan till förnyat övervägande. Om frågan aktualiseras utgår vi från att den blir föremål för utredning, innan riksdagen tar ställning till den fortsatta handläggningen.

En stor grupp arbetstagare i vårt land har schemalagda arbetstider. Arbetstagarna måste få tillgång till sina arbetstidsscheman i så god tid att de kan planera sin fritid. Departementschefen uttalar att arbetstidsschema måste upprättas och företes i god tid då detta är möjligt samt att problemet i framtiden bör kunna lösas med hjälp av medbestämmandelagen. Denna fråga är dock av så stor betydelse för de berörda arbetstagarna att de bör få stöd i lagtexten för sina berättigade önskemål. I lagens fjärde kapitel bör därför följande tillägg göras:

När arbetstagare skall arbeta efter oregelbundna arbetstider skall arbetstidsschema fastställas. Detta skall upprättas i så god tid att rimlig hänsyn tas till arbetstagarens behov av att planera sin fritid.

4.6 Samordning mellan arbetsmiljölagen och arbetstidslagen

Det kan ifrågasättas om det är lämpligt att arbetstidsfrågorna är uppdelade på två olika lagstiftningsområden. Så ingår t. ex. frågan om övertidens omfattning i arbetstidslagen, trots att detta i stor utsträckning är en skyddsfråga. De avtal som slutits under senare år om särskild arbetstidsförkortning för vissa grupper av arbetstagare – bl. a. med anledning av hur deras arbetstider är förlagda – talar också för att arbetstidsfrågorna även i lagstiftningen bör regleras på ett enhetligt sätt. Regeringen har i propositionen hänvisat till delegationen för arbetstidsfrågor som motiv för att inte nu ta några ytterligare initiativ. Som framgår av direktiven till delegationen skall den samordna pågående utredningsarbete i arbetstidsfrågorna och ta fram det material som behövs för att arbetsmarknadens parter skall kunna ta ställning till framtida förkortningar av arbetstiden. Den har alltså inte till uppgift att lägga fram förslag i den här berörda frågan. När det gäller en fråga av det slag som

ett sammanförande av arbetsmiljölagen och arbetstidslagen innebär, bör ett utredningsarbete kunna komma till stånd redan nu. Denna fråga bör bli föremål för särskild utredning.

4.7 Regionala skyddsombud

De regionala skyddsombudens verksamhet är av stor betydelse för skyddsarbetet på de små företagen. De fackliga organisationerna får anslag för verksamheten från arbetarskyddsfonden.

Arbetsmiljöutredningen föreslog en förenkling av reglerna för ersättning och en höjning av bidragsramen från 12 till 18 milj. kr. I propositionen har förslaget om ett förenklat bidragssystem godtagits av regeringen liksom förslaget om en höjning av bidragsramen. Enligt de fackliga organisationerna är denna höjning inte på långa vägar tillräcklig.

Vi finner att den föreslagna höjningen är ett steg i rätt riktning men hävdar att produktionen skall bära kostnaderna för verksamheten i dess helhet liksom fallet är med de lokala skyddsombudens verksamhet. För att möjliggöra en snabb utbyggnad av verksamheten bör därför riksdagen nu fatta ett principbeslut om att de fackliga organisationerna skall erhålla ersättning för de kostnader som är förenade med verksamheten.

När det gäller arbetsmöjligheterna i övrigt, t. ex. ledighet för uppdraget som regionalt skyddsombud, innefattas denna fråga i de direktiv som den socialdemokratiska regeringen gav till nya arbetsrättskommittén. Utredningen väntas vara klar under sommaren 1977 med ett betänkande, där dessa frågor behandlas. Vi utgår ifrån att regeringen skyndsamt lägger fram förslag på grundval av kommitténs betänkande.

4.8 Skyddsombudens rätt att avbryta farliga arbeten

Arbetsmiljöutredningen hade föreslagit att skyddsombudens rätt att avbryta farliga arbeten skulle utvidgas i fråga om ensamarbete. Regeringen har godtagit detta förslag. I övriga fall kommer rätten att avbryta arbeten som hittills att gälla vid omedelbar och allvarlig fara.

Enligt vår mening har stopprätten varit ett betydelsefullt instrument för att förhindra att arbetstagare drabbas av olyckor. Den har dessutom varit betydelsefull för att få till stånd förebyggande åtgärder. Det finns enligt vår mening f. n. ingen anledning att göra några förändringar i de grundläggande reglerna i detta avseende. Vi delar uppfattningen i propositionen att stopprätten först aktualiseras när risken är överhängande och man inte hinner avvakta yrkesinspektionens ställningstagande eller när tillsynsmyndighet redan har meddelat ett förbud. Det är emellertid angeläget att tolkningen av begreppet "omedelbar och allvarlig fara" står i överensstämmelse med den syn som den nya arbetsmiljölagen är uttryck för. Tolkningen bör innebära att rätten att stoppa arbetet inte bara gäller när skadan skulle bli

allvarlig och visa sig omedelbart utan också i de fall där effekterna skulle visa sig först senare i form av allvarliga skador. Detta gäller t. ex. fördröjd effekt av kemiska ämnen.

4.9 *Arbetstagares lön då arbetet avbrutits enligt arbetsmiljölagen*

Regeringen har i propositionen förutsatt att ersättningsfrågor i samband med att arbete avbrutits på grundval av arbetsmiljölagens stopprätt skall lösas i avtal mellan parterna. Det bör emellertid i sammanhanget slås fast som en rimlig princip att full ersättning skall utgå när arbetet på sådana grunder avbryts. Sådana avbrott i arbetet bör enligt vår mening jämföras med arbetad tid.

Landsorganisationen har i en uppvaktning hos regeringen begärt att lagen om anställningsskydd skall ändras så att permittering utan lön inte blir tillåten. Frågan om lön vid permittering till följd av att arbetstagare eller skyddsombud utnyttjat sin rätt att avbryta arbetet enligt 3 kap. 4 § andra stycket resp. 6 kap. 7 § bör lösas i samband med den pågående översynen av lagen om anställningsskydd.

4.10 *Yrkesinspektionen*

Arbetsmiljölagen kommer att ytterligare öka yrkesinspektionens betydelse som rådgivande och kontrollerande organ för det lokala arbetarskyddet. För att dessa insatser skall vara så verkningsfulla som möjligt är det angeläget att inspektionens verksamhet är väl förankrad hos regionens arbetsmarknadsparter. Särskilt angelägen är förankringen hos löntagarorganisationerna, vars stora kunskaper om arbetsmiljön på olika företag inom distriktet bör tillvaratas i yrkesinspektionens verksamhet.

För att åstadkomma denna förankring hos de lokala arbetsmarknadsparterna inrättades 1974 partssammansatta styrelser för yrkesinspektionerna, yrkesinspektionsnämnderna. Erfarenheten har visat att detta var ett riktigt steg och att det finns ett par punkter på vilka yrkesinspektionsnämndernas ställning ytterligare bör stärkas. Nämndens suppleanter har f. n. närvarorätt vid sammanträdena, men eftersom de som regel inte kallas utgår ingen ekonomisk ersättning för deras deltagande. Särskilt för löntagarorganisationernas suppleanter kan detta förhållande praktiskt omöjliggöra att de genom kontinuerligt deltagande i nämndens sammanträden skaffar sig den erfarenhet som krävs för att på ett effektivt sätt träda in i den ordinarie ledamotens ställe. Därför anser vi att suppleanterna skall kallas till yrkesinspektionsnämndernas sammanträden, varvid ekonomisk ersättning skall utgå på samma sätt som för ordinarie ledamöter.

Då yrkesinspektionsnämnderna inrättades, begränsades t. v. området för deras inflytande till att inte omfatta tjänstetillsättningsärenden. Sedan nämnderna nu hunnit växa in i sin uppgift att planera distriktets verksamhet

finns det anledning att utvidga fältet för deras inflytande till att även omfatta tjänstetillsättningar. Arbetsmarknadsparternas förtroende för distriktets tjänstemän kan också stärkas av att de genom sina representanter i yrkesinspektionsnämnden fått tillfälle att delta i tillsättningen av dessa. Det bör därför i instruktionen tillfogas att yrkesinspektionsnämnden skall beredas tillfälle yttra sig över sökande till tjänst inom distriktet.

Under de senaste åren har i ökande utsträckning personer med erfarenhet som skyddsombud anställts som yrkesinspektörer. Resultatet av detta är mycket positivt, och det bör vara möjligt att ytterligare öka betydelsen av sådana erfarenheter vid tillsättning av tjänster till yrkesinspektionen.

4.11 *Den kommunala tillsynen*

Behovet av rådgivning från myndigheternas sida är särskilt stort på de små företagen, som i regel har liten tillgång till egna kunskaper och erfarenheter på arbetsmiljöområdet. På arbetsplatser utan maskinella hjälpmedel eller med endast enklare sådana och med mindre än tio arbetstagare biträds yrkesinspektionen av de kommunala tillsynsmännen. För att framhäva frågans vikt och kommunens ansvar för resurstilldelningen överfördes vid 1974 års revidering av arbetarskyddslagen ansvaret för att utse kommunala tillsynsmän från hälsovårdsnämnden till kommunstyrelsen.

Från fackligt håll har påpekats att tilldelningen av resurser för kommunal tillsyn i många kommuner är belt otillräcklig. Uppdraget som tillsynsman är ofta en bisyssla till en redan krävande tjänst som hälsovårdsinspektör. Man har också påpekat det principiellt oriktiga i att en statlig uppgift överförs till enskilda kommuners ansvarsområde och därmed blir avhängig deras förmåga och vilja att avsätta resurser för ändamålet. Landsorganisationen har mot denna bakgrund begärt att den kommunala tillsynen skall överföras till yrkesinspektionen.

Vi delar Landsorganisationens uppfattning att yrkesinspektionen bör överta det direkta ansvaret för tillsynen även på de små arbetsplatserna. Detta kräver en kraftig upprustning av yrkesinspektionens resurser. Till en del kan detta ske genom att yrkesinspektionen övertar kostnadsansvaret för den mera ambitiösa verksamhet som börjat byggas upp i en del kommuner, men till mycket stor del saknas sådana resurser, varför nya måste byggas upp. Denna upprustning blir av sådan omfattning att den kräver samordnade insatser från samhällets sida, bl. a. vad avser rekrytering och utbildning av personal. För att en snabb uppbyggnad av tillsynen vid de små arbetsplatserna skall kunna komma till stånd anser vi det nödvändigt att riksdagen fattar ett beslut om att överföra den kommunala tillsynen till yrkesinspektionen och begär att en utredning tillsätts med uppgift att närmare ange hur överförandet skall ske.

4.12 Samordning med miljöskyddslagstiftningen

Frågorna om den yttre och den inre miljön hänger mycket nära samman. Det är därför väsentligt att bevakningen av den yttre och den inre miljöns intressen samordnas på ett så tidigt stadium som möjligt, då arbetsplatsens utformning planeras. På detta sätt kan man undvika att de båda aspekterna av miljöintresset på ett senare stadium kommer att råka i konflikt med varandra.

Arbetsmiljöutredningen har föreslagit att skyddsombud eller lokal facklig organisation skall underrättas om inkomna ansökningar eller anvisningar enligt miljöskyddskungörelsen. Regeringen har ej stött detta förslag, även om departementschefen understyrker vikten av att skyddsombud eller facklig organisation genom arbetsgivarens försorg kopplas in, då frågor som faller under miljöskyddslagen visar sig ha direkt samband med arbetsmiljön.

Vi anser emellertid att utredningens förslag bör förverkligas för att öka möjligheterna till samordning mellan frågorna om inre och yttre miljö. Avgörandet om samband med arbetsmiljön föreligger i en fråga som faller under miljöskyddslagen bör ej fattas av arbetsgivaren. Skyddsombudet och den fackliga organisationen bör i varje enskilt fall få möjlighet att själv fatta detta avgörande. Vi anser därför att utredningens förslag på denna punkt bör förverkligas samt att arbetstagarparten bör få yttranderätt i ärenden av detta slag.

4.13 Påföljd vid brott mot föreskrift

Enligt 3 kap. 13 § i lagförslaget bemyndigas regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetarskyddsstyrelsen, att meddela märkningsföreskrifter. Som framhållits i propositionen och starkt understrukits av flera remissinstanser är sådan märkning av stor betydelse. Avsaknad av korrekt märkning medför i många fall risk att en vara hanteras på sätt som kan medföra allvarlig hälsorisk. Med hänsyn härtill bör påföljden för brott mot sådan föreskrift vara densamma som vid brott mot föreskrift meddelad med stöd av 3 kap. 12 och 14 §§. Om man som regeringen föreslagit lagstiftar om lindrigare påföljd för brott mot märkningsföreskrifter än för brott mot övriga nämnda föreskrifter kommer ett sådant brott i det allmänna rättsmedvetandet att framstå som lindrigare. En sådan inställning svarar inte mot märkningsföreskrifternas betydelse för en bättre arbetsmiljö.

4.14 Straffavgifter

Arbetsmiljölagen har i första hand ett förebyggande syfte, och de möjligheter som lagen ger myndigheten att genomdriva sina förelägganden är i huvudsak tillräckliga. För att dess regler skall bli verkningsfulla är det emellertid också viktigt att brott mot lagen kan beivras på ett effektivt sätt.

Enligt lagförslaget skall påföljder för brott mot lagen endast kunna riktas mot fysisk person, således ej mot juridisk person. Krav har framförts från Landsorganisationen att juridiska personer skall kunna åläggas straffavgifter. Departementschefen hänvisar i denna fråga till en pågående utredning (JU 1973:11) angående en eventuell reformering av det ekonomiska sanktions-systemet och uttalar därefter:

Jag vill framhålla att frågan om straffavgifter när det gäller brott mot arbetsmiljölagstiftningen är komplicerad inte minst av det skälet att lagstiftningen bör vara förebyggande och inriktad på att förbättringar skall ske i arbetsmiljön. Ett system med straffavgifter som inte tillräckligt beaktar detta skulle kunna innebära påtagliga olägenheter. Jag avser emellertid att med uppmärksamhet följa frågan. Samtidigt vill jag understryka att redan det föreslagna sanktionssystemet ger myndigheterna möjligheter att förhindra att någon gör ekonomisk vinst genom överträdelse av lagstiftningen.

Enligt vår mening talar starka skäl för att juridiska lika väl som fysiska personer skall kunna åläggas påföljd vid brott mot arbetsmiljölagen. Annars kommer nämligen brott mot denna lag att i vissa fall behöva lämnas obeivrade på grund av svårighet att visa att viss fysisk person gjort sig skyldig till straffbar handling. Från rättssäkerhetssynpunkt vore detta högst otillfredsställande. Behovet av att straffavgifter skall kunna utdömas mot juridiska personer framgår också klart, när en företrädare för ett företag döms till ett relativt måttligt dagsbotsstraff, som sedan betalas av företaget. Syftet med straffavgiften mot juridiska personer är således att ge ett effektivt stöd för att få till stånd de förebyggande åtgärder som lagen föreskriver.

Vi instämmer emellertid i att dessa frågor bör behandlas i samband med de näraliggande frågor som också omfattas av utredningsuppdraget. Frågan bör lösas i samband med motsvarande frågor för andra delar av arbetsrätten. I den av riksdagen tidigare antagna propositionen 1975/76:179 angående ändringar i arbetstidslagen framhålls att en reformering av det ekonomiska sanktionssystemet är av stor betydelse för efterföljden av föreskrifter på olika områden inom arbetsrätten. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag om sanktionsbestämmelser, som gör det möjligt att ålägga juridiska personer straffavgifter vid brott mot arbetsmiljölagen.

4.15 Rättelse på den förelagdes bekostnad

Bestämmelsen i arbetarskyddslagen om rättelse på den förelagdes bekostnad har i sin helhet flyttats över till lagförslaget. Vissa problem har dock funnits vid tillämpningen av bestämmelsen. Möjligheten för den som utfört arbetet att vända sig till allmän domstol för att få ersättning för det utförda arbetet har visat sig vara en otillräcklig garanti för att verkligen erhålla betalning, om nämligen den betalningsskyldige inte har tillräckliga tillgångar för att kunna betala skulden. Detta har inneburit att myndigheterna haft svårt att finna någon, som är villig att utföra arbetet. På sikt bör förmodligen

denna regel kompletteras med någon typ av vanhävdsbestämmelse. De närmaste årens utveckling får visa, om bestämmelser av detta slag behöver införas.

4.16 Regeringsprövning av föreskrift

För att övergången från den tidigare anvisningsformen till bindande föreskrifter inte skulle nödvändiggöra ett mera omfattande och tidskrävande prövningsförfarande än som tidigare förekommit föreslog arbetsmiljöutredningen att arbetarskyddsstyrelsen skall ges bemyndigande att utfärda föreskrifter med kungörelses kraft utan att dessa underställs regeringen. Vi finner detta förslag välgrundat. Det stöds också med stort eftertryck av bl. a. arbetarskyddsstyrelsen och Landsorganisationen i deras remissyttranden. Den praxis enligt vilken myndigheter kan hänskjuta frågor av särskild vikt till regeringens avgörande kommer att gälla även här. Någon specialbestämmelse behövs ej för att tillförsäkra arbetarskyddsstyrelsen denna möjlighet.

I regeringens förslag har emellertid i 9 kap. 4 § införts en särskild regel, enligt vilken arbetarskyddsstyrelsen beträffande föreskrift till allmän efterrättelse äger underställa regeringen fråga av särskild betydelse. Av departementschefens utalande i den allmänna motiveringen framgår att en minoritet i arbetarskyddsstyrelsen skall kunna få till stånd en sådan underställning.

Risken är avsevärd att en sådan bestämmelse kan användas av en minoritet för att försena tillkomsten av angelägna regler för förbättring av arbetsmiljön. Detta kan inte gagna arbetsmiljöintresset, och någon sådan minoritetsregel bör därför ej heller genomföras. Vi yrkar därför att riksdagen beslutar att 9 kap. 4 § skall utgå ur lagtexten.

4.17 Jämställdhet i arbetslivet

Arbetsmiljöns beskaffenhet måste vara sådan att möjligheterna till arbete för individer med olika förutsättningar inte inskränks. Sådana arbetsmiljöer skall inte få förekomma som omöjliggör eller försvårar anställning för stora grupper på arbetsmarknaden, t. ex. genom att diskriminera det ena könet.

Varje individ, ung som gammal, man som kvinna, bör bedömas utifrån sina individuella förutsättningar. Det är riktigt att gammaldags bestämmelser som gör åtskillnad mellan män och kvinnor i enlighet med arbetsmiljöutredningens förslag rensas bort ur lagstiftningen. Om det ena könet visar sig känsligare än det andra för t. ex. ett giftigt ämne, måste gränsvärden och hanteringsregler utformas så att individer av båda könen kan utföra arbetet. Samma regler skall gälla för andra arbetsmiljöfaktorer, t. ex. arbetsplatsens ergonomiska utformning. Om det på en arbetsplats förekommer miljöfaktorer med fosterskadande verkan, är det ingen acceptabel lösning att kvinnor i fertil ålder utesluts från anställning. I stället måste arbetsplatsen

utformas så, att både män och kvinnor kan arbeta där.

Vi hemställer att riksdagen uttalar att gränsvärden och övriga regler för arbetsmiljöns utformning skall utgå från att arbetstagare av båda könen skall ha tillgång till alla arbeten i arbetslivet.

Under graviditeten minskar avsevärt arbetstagarens möjligheter att utföra tungt fysiskt arbete. De anpassningar som av detta och andra skäl behöver göras under graviditeten bör så långt möjligt ske genom sådana förändringar på arbetsplatsen att den gravida arbetstagaren under ändrade förhållanden kan fullgöra sina normala arbetsuppgifter. I de fall då detta ej är möjligt, måste omplacering ske på sådant sätt att arbetstagaren ej därigenom gör någon ekonomisk förlust. Arbetarskyddslagen 3 kap. 3 § bör äga tillämpning även vid tillfälliga förändringar av den enskilda människans förutsättningar och således även för anpassning till den gravida arbetstagarens arbetsförutsättningar.

Vi hemställer att riksdagen i anslutning till 3 kap. 3 § arbetarskyddslagen uttalar att gravida arbetstagare skall ha rätt till sådana förändringar av sina arbetsförhållanden och arbetsuppgifter att de ej på grund av arbetets art behöver tidigarelägga sin graviditetsledighet.

5 RESURSER FÖR MYNDIGHETER OCH ORGANISATIONER

Den nya lagstiftningen har i stor utsträckning karaktären av en ramlag. Resultatet i form av praktiska arbetsmiljöförbättringar är därför starkt beroende av de insatser som kommer att göras av ansvariga myndigheter och av arbetsmarknadens parter för att uppfylla lagens syfte. Av särskild betydelse är att arbetarskyddsstyrelsen får resurser att omsätta lagens krav i form av anvisningar och normer och att yrkesinspektionen får resurser till att ge råd och till att kontrollera att dessa krav efterlevs. En viktig roll spelar också produktkontrollnämnden, vars uppgift att kontrollera förekomsten av skadliga kemiska produkter i samhället måste få en allt större roll i den förebyggande verksamheten på arbetsmiljöns område.

5.1 Arbetarskyddsverket

Genom tillkomsten av den nya arbetsmiljölagen kommer nya omfattande uppgifter att tillföras arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, och ökade krav kommer att ställas på många av de områden där dessa myndigheter redan är verksamma.

a) *Ensamföretagare*. enskilda företagare inom jordbruket m. fl. kommer att omfattas av lagen. Detta innebär ökade arbetsuppgifter, särskilt för yrkesinspektionen, då antalet små arbetsplatser som måste besökas härigenom väsentligt ökar.

b) Lagen skall också omfatta *psykosociala arbetsmiljöfrågor*. I lagtexten sägs bl. a. att "arbetsförhållandena skall anpassas till människans förutsätt-

ningar i fysiskt och psykiskt avseende. Härvid skall även eftersträvas att anordna arbetet så att arbetstagarna själva kan påverka sin arbetssituation." Detta kommer att ställa stora krav på myndighetens deltagande i de diskussioner som förs vid de enskilda företagen om utformningen av arbetsorganisation, arbetsmetoder, arbetsprocesser och planeringsmetoder. Frågor av detta slag är ofta mer tidsödande än spörsmål av mera traditionellt tekniskt slag. De kommer därför att innebära en ökad arbetsbelastning för yrkesinspektionen.

c) Ökade ansträngningar måste göras för att *anpassa arbetet till den enskilda människans förutsättningar*. Arbetsmiljöarbetet måste utgå ifrån att vi människor är olika och att arbetshandikapp är vanliga i vårt arbetsliv. Arbetsarkyddsverket måste ges resurser att medverka till att arbetsplatserna utformas på sätt som gagnar strävandena att bereda goda arbetstillfällen åt fysiskt och socialt handikappade.

d) Lagens bestämmelser om att arbetsarkyddsverket kan utfärda *föreskrifter* med kungörelses verkan får sin betydelse först när arbetsarkyddsverket får tillräckliga resurser för att överföra tidigare utfärdade anvisningar och meddelanden till föreskriftsform samt att utfärda nya föreskrifter. Det är angeläget att detta arbete bedrivs utan onödig omgång, så att övergången till föreskriftsform inte medför att det tar längre tid att utfärda bestämmelser än i det tidigare systemet, då dessa hade karaktären av anvisningar och meddelanden. För detta krävs att arbetsarkyddsstyrelsen tilldelas tillräckliga resurser.

e) Väsentligt ökade krav kan med den nya lagens hjälp ställas på *förhandsgranskning* av maskiner, ämnen och processer. Från arbetstagarhåll har uttryckts krav om att förhandsgranskningen bör utvidgas med sikte att så småningom omfatta bl. a. all maskinell utrustning. Strävanden i denna riktning kommer att kräva väsentligt ökade resurser. Erfarenheten visar också att yrkesinspektionens förhandsgranskning i samband med nybyggnader och produktionsutformning är mycket tidskrävande. Över huvud taget ökar kraven från företag och fackliga organisationer på kvalificerad rådgivning, utredning och medverkan i projekt. Det är synnerligen angeläget att yrkesinspektionen och arbetsarkyddsstyrelsen får de resurser som krävs för att i dessa sammanhang kunna ge arbetsmarknadens parter tillgång till faktaunderlag och tidigare vunna erfarenheter.

f) Kravet på information har kraftigt ökat inom det *arbetsmedicinska* området. De tillgängliga resurserna motsvarar här inte dagens krav. Förutom den ökade satsningen på företagshälsovård och yrkesmedicin, till vilken vi återkommer nedan, krävs att arbetsarkyddsstyrelsens arbetsmedicinska enhet får utökade resurser framför allt på det toxikologiska området. Behovet av utbildning för yrkesinspektörerna på detta område måste också tillgodoses.

g) Systemet med *gränsvärden* för kemiska och fysikaliska faktorer i arbetsmiljön måste utsträckas så långt det är möjligt. Utredningens förslag innebär att gränsvärdena förankras i lagstiftningen genom föreskrifter som

meddelas av arbetarskyddsstyrelsen. Gränsvärden saknas fortfarande för många kemiska och fysikaliska miljöfaktorer, för vilka gränsvärden kan vara av stor betydelse.

Ett gränsvärde måste ligga på så säker nivå att några skador eller besvär ej uppträder under ett helt arbetsliv och så långt det är möjligt även skydda speciellt känsliga grupper. Detta skall även gälla vid samtidig förekomst av flera miljöfaktorer på arbetsplatsen. För att fastställa gränsvärdesnivåerna krävs ett omfattande arbete med bl. a. vetenskaplig dokumentation, granskning av forskningsrapporter och i en del fall även initierande av nya forskningsprojekt. I samråd med de fackliga organisationerna planerar arbetarskyddsstyrelsen redan hur gränsvärdesarbetet skall kunna utföras mera grundligt. Detta kommer att ställa ökade krav på bl. a. den arbetsmedicinska avdelningen.

h) Genom att gränsvärdena får ökad genomslagskraft som underlag för miljöförbättrande åtgärder blir behovet av *mättekniska resurser* allt större. Som en följd av detta och av myndigheternas hittills otillräckliga möjligheter till servicefunktioner på detta område har ett betydande antal kommersiella mätföretag etablerats. Denna okontrollerade uppbyggnad av mätföretag med mycket skiftande kvalitet är oroande. Arbetarskyddsstyrelsen måste få resurser att kontrollera kvaliteten hos dessa konsultföretag, både med avseende på laboratorieanalysernas tillförlitlighet och på sättet att utföra mätningarna i arbetsmiljön.

i) På *produktkontrollens* område krävs att arbetarskyddsstyrelsen i samverkan med produktkontrollnämnden tar initiativ till insatser av mera övergripande karaktär såsom förbud, registrering, märkning, skyddsföreskrifter m. m. Arbetarskyddsstyrelsen skall också ha möjlighet att själv utföra produktkartläggningar och att mot tillverkare, importörer och leverantörer rikta förelägganden som avser generella åtgärder av betydelse för arbetsmiljön, t. ex. i vad gäller produktinformation och regler om produkters innehåll. Förbud mot försäljning för yrkesmässigt bruk skall kunna utfärdas av arbetarskyddsstyrelsen. Yrkesinspektionen måste ges tillräckliga resurser för att utöva sin tillsyn av arbetsmiljöns produktkontrollfrågor, vilket hittills ej fungerat tillfredsställande.

j) Ökade insatser behövs också för *information och utbildning* om arbetsmiljön. Av särskild vikt är här att de författningar, föreskrifter och anvisningar som behövs i skyddsarbetet skall vara lätt tillgängliga och tillhandahållas utan kostnad.

k) Det krävs också en avsevärd *ökning av inspektionsverksamheten på arbetsställena*. Yrkesinspektionens besöksfrekvens på företagen är f. n. otillräcklig. Av arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhetsberättelse för 1975 framgår att man detta år endast besökte 27 % av de vid inspektionen registrerade arbetsställena. Besöksfrekvensen varierade avsevärt mellan olika branscher, som framgår av följande exempel:

Verkstadsvarutillverkning	42 %
Tillverkning av kemiska produkter, petroleumprodukter, gummi- och plast- varor	38 %
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervarutillverkning	33 %
Trävarutillverkning	29 %
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksvarutillverkning	28 %
Varuhandel, restaurang- och hotellverksamhet	22 %
Jordbruk	17 %

Yrkesinspektionens besöksfrekvens på företagen måste öka särskilt på de mindre arbetsplatserna, där den f. n. är särskilt otillräcklig. Målet bör vara att varje arbetsställe skall ha ett besök per år, varutöver arbetstillen med särskilda behov får fler besök. Vid planeringen av resurserna bör man också ta hänsyn till att varje besök kommer att ta längre tid med tanke på de ökade krav som kommer att ställas på inspektionen.

Arbetarskyddsverket är verksamt inom ett område där kraven på samhällets medverkan ständigt ökar, framför allt genom den ökade fackliga medvetenheten i arbetsmiljöfrågorna. Arbetarskyddsverket har under senare år fått kraftigt ökade resurser och kunnat expandera i den takt som bedömts praktiskt möjlig. Genom att verkets omorganisation nu i huvudsak är genomförd, bör utbyggnadstakten kunna fastställas i ett längre perspektiv. En flerårsplan bör utarbetas för verkets personella utbyggnad liksom för resursutbyggnaden i övrigt. Detta kan lämpligen ske genom att regeringen i särskilda direktiv till arbetarskyddsstyrelsen för verkets anslagsframställan för budgetåret 1978/79 begär förslag till en treårig eller femårig plan för verkets utbyggnad. Denna plan skall förutsätta en väsentlig utvidgning av verkets verksamhet, enligt vad som framförts i de elva punkterna ovan. Planen bör inbegripa förslag om utdelning av föreskrifter och anvisningar utan kostnader för mottagarna. Ett sådant förfarande skulle skapa en ökad stabilitet under den viktiga fas då arbetsmiljölagstiftningen skall föras över till praktisk verklighet. Riksdagen bör därför ge till känna att en sådan långtidsplan bör upprättas.

5.2 Produktkontrollnämnden

Samhällets kontroll över miljön försvåras genom att de övervakande myndigheterna inte har tillfredsställande överblick och kontroll över vilka kemiska produkter som förekommer på marknaden. Produktkontrollnämnden, som tillkom genom beslut av riksdagen 1973, har till uppgift att pröva frågor som avses i lagen om hälso- och miljöfarliga varor.

Under uppbyggnadsfasen har produktkontrollnämnden fått expandera i en takt som avgjorts av vad som bedömts praktiskt möjligt. De vittomfattande arbetsuppgifterna har emellertid i kombination med svårigheter att rekrytera kvalificerad personal medfört att nämnden haft svårigheter att hinna med sin omfattande arbetsbörda. I rapporten Arbetsmiljö till Lokongressen 1976 betonas att produktkontrollnämndens resurser ej visat sig

tillräckliga för de snabbt växande arbetsuppgifter som rör produktkontroll av kemiska hälsorisker i arbetslivet:

Det har visat sig att produktkontrollnämnden inte har kunnat fungera som en kraftfull och initiativtagande myndighet. Detta bl. a. på grund av dess brist på resurser och alltför starka administrativa och resursmässiga knytning till naturvårdsverket — — Fackföreningsrörelsen kräver mot bakgrund av detta att produktkontrollnämndens fristående ställning ytterligare befästs. Fackföreningsrörelsen anser att det måste vara i hög grad angeläget att produktkontrollmyndigheten får resurser att göra mer övergripande produktutredningar.

Då produktkontrollnämnden inrättades var det naturligt att den administrativt anknöts till en redan etablerad myndighet, detta för att ge stadga åt den nyinrättade myndighetens verksamhet. Eftersom dess arbetsuppgifter i detta skede närmast anknöt till naturvårdsverket, var det lämpligast att produktkontrollnämnden administrativt anknöts till denna myndighet. Produktkontrollnämndens kansliresurser skapades genom en utbyggnad av naturvårdsverkets produktkontrollbyrå, som samtidigt fungerar som produktkontrollnämndens kansli.

Genom de senaste årens snabba utveckling på arbetsmiljöområdet har produktkontrollbyråns arbete i större utsträckning än tidigare rört arbetsmiljöfrågor, varför knytningen till naturvårdsverket inte längre är lika självklar som då produktkontrollnämnden inrättades. De stora arbetsuppgifterna inom den framtida produktkontrollen kommer också att kräva att nämnden får helt egna kansliresurser. Det är härvid viktigt att produktkontrollnämnden utvidgar sitt samarbete med arbetarskyddsstyrelsen och med yrkesinspektionen.

De myndigheter som har att kontrollera kemiska miljöfaktorer, t. ex. arbetarskyddsverket, naturvårdsverket och produktkontrollnämnden, har hittills ofta varit hänvisade till att från leverantörerna begära in uppgifter om varje enskild produkt, för vilken misstanke om skadeverkningar framkommit. När man fått tillgång till nya forskningsresultat om t. ex. ett ämnes giftighet, har man saknat möjlighet att på ett enkelt sätt skaffa fram uppgifter om i vilka produkter detta ämne ingår. Detta medför att myndigheternas möjligheter till en mera offensiv verksamhet på detta område är allvarligt heskurna. Dessa kommer dock att förbättras genom det planerade centrala produktregister som avses innehålla uppgifter om innehållet i de kemisk-tekniska produkter som förekommer på marknaden. Det är ytterligt angeläget att registret kommer till stånd utan dröjsmål.

Produktkontrollnämndens långsiktiga resursupphyggnad bör prövas med de ovan angivna målsättningarna och i samma ordning som vi föreslagit för arbetarskyddsverket, dvs. genom att en 3- eller 5-årsplan upprättas med utgångspunkt i de väsentliga utvidgningar av verksamheten som krävs för att myndigheten skall kunna uppfylla de krav som arbetstagarna har rätt att ställa på kontroll av sin arbetsmiljö. Riksdagen hör därför ge till känna

att en sådan långtidsplan bör upprättas, innefattande bl. a. förslag till parlamentarisk medverkan i nämnden.

5.3 Företagshälsovården

I propositionen behandlas ej närmare frågor som rör företagshälsovården, utan det hänvisas till den pågående utredningen om företagshälsovården. Vi vill i detta sammanhang betona att arbetsmiljölagens målsättningar för sitt praktiska genomförande kommer att kräva en avsevärd utbyggnad och upprustning av företagshälsovården. Det främsta hindret mot en sådan utbyggnad är f. n. bristande tillgång till personal. Kraftfulla insatser måste göras för att få till stånd en tillräcklig rekrytering och utbildning av de olika personalkategorier som behövs inom företagshälsovården. Detta gäller företagsläkarna, för vilka bristen är väl känd och allvarlig. Det gäller också andra personalkategorier, t. ex. sjukgymnaster och sköterskor.

Det förhållandet kan inte accepteras att företagshälsovården på många håll inte innehåller någon teknisk del eller att sysslan som skyddsingenjör sköts som bisyssla av en person, vars huvudsakliga uppgifter är produktionstekniska. Kvalificerad teknisk personal behövs för att medverka i företagets miljöplanering och miljökontroll. Därför måste utbildningen av skyddsingenjörer utökas. Behovet av tekniker för olika specialuppgifter, t. ex. mättekniker, kan täckas genom vidareutbildning av personer som genomgått gymnasieskolans tekniska linjer.

De psykiska och sociala frågornas ökande betydelse i arbetsmiljöarbetet har medfört att man redan på många företag börjat känna behov av att inom företagshälsovården ha tillgång till kvalificerade kunskaper på detta område. Samhället måste möta detta utbildningsbehov. Liksom annan utbildning av företagshälsovårdens personal skall utbildningen på detta område vara inriktad på det förebyggande arbetet och på frågan om arbetsplatsens utformning, således ej i första hand på individualterapeutiska uppgifter.

Mot bakgrund av företagshälsovårdens betydelse för att förverkliga en ny lagstiftnings intentioner och den otillräckliga utbyggnadstakten tillsatte den socialdemokratiska regeringen våren 1976 en utredning om företags-hälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten. I direktiven till denna sägs bl. a. att målet för utbyggnaden av företagshälsovården bör vara att alla löntagare skall ha tillgång till företagshälsovård. Det är angeläget att detta långsiktiga mål inte sätts i fråga. Om tillräckliga resurser inom överskådlig tid skall kunna avdelas för företagshälsovården, måste det långsiktiga målet vara oomtvistat. Uthildningsbehovet av personal för företagshälsovården måste vidare planeras efter det mål som ställts upp.

Vi hemställer därför att riksdagen uttalar sig för en snabb utbyggnad av företagshälsovården med målet företagshälsovård åt alla anställda.

5.4 Mättekniska resurser

Systemet med gränsvärden som medel att specificera minimikraven på arbetsmiljön är verksamt endast om tillräckliga mättekniska resurser för kontroll av miljön finns tillgängliga. I den undersökning – Kemiska hälsorisker i arbetsmiljön – som presenterades vid 1976 års LO-kongress framgick att resurserna på detta område är starkt otillräckliga. Den målsättning som anges i lagförslaget om en utveckling av systemet med gränsvärden kommer att ställa ytterligare krav på mätresurser, något som starkt understryker det allvarliga i de brister Landsorganisationen uppdragat.

Det ingår i företagshälsovårdsutredningens arbetsområde att utreda hur tillgång till mätresurser för arbetsmiljön skall säkras för framtiden. I första hand behövs en upprustning av den mättekniska verksamhet som bedrivs inom ramen för den tekniska företagshälsovården. Därvid måste möjligheter skapas till regelbunden kontroll av mät- och analysinstrument.

De nuvarande bristerna på mättekniska resurser har fått till följd att ett betydande antal företag etablerats, som på kommersiell grund erbjuder mät-tjänster. Kvaliteten hos de tjänster som erbjuds är mycket skiftande, och det är därför angeläget att denna verksamhet bringas under kontroll. Ett tillståndsförfarande för mätteknisk konsultverksamhet bör utredas med för-tur av företagshälsovårdsutredningen.

På längre sikt bör alla företag genom företagshälsovården ha egen tillgång till de mätresurser som behövs för rutinmässig miljökontroll. De resurser som hämtas utifrån kommer då att gälla mera specialiserade eller komplicerade mätningar och finnas i samhällelig regi.

5.5 Yrkesmedicinska sjukhusenheter

Beträffande det angelägna behovet av yrkesmedicinsk verksamhet hän-visar vi till ställningstagandena i vår motion 1976/77:475.

5.6 Information om yrkesskador

Yrkesskadestatistikutredningen har framlagt ett förslag, enligt vilket in-formationen om yrkesskador väsentligen kan förbättras. Arbetarskyddssty-relsen behöver denna förbättrade statistik för att kunna avväga sina resurser för att utarbeta föreskrifter för olika slag av miljöproblem. Yrkesinspektionen behöver den förbättrade statistiken för att kunna prioritera sin tillsynsverk-samhet. Även de fackliga organisationerna har behov av aktuellare och till-förlitligare statistik för sin bevakning av arbetsmiljöfrågorna, liksom den lokala skyddsorganisationen.

Det är därför mycket angeläget att den förbättring av yrkesskadestatistiken som utredningen föreslagit snarast förverkligas. Vi hemställer att riksdagen hos regeringen hemställer att en proposition om förbättrad information om yrkesskador snarast föreläggs riksdagen.

5.7 Information om den nya lagstiftningen

I huvudsak bör informationen och utbildningen om den nya lagstiftningen och dess praktiska tillämpning bedrivas i arbetsmarknadsparternas egen regi. Anslag till denna verksamhet är en fråga för arbetarskyddsfonden.

Det finns dock anledning för arbetarskyddsstyrelsen att genom en brett upplagd informationskampanj förmedla grundläggande kunskaper om lagstiftningens innehåll till alla som berörs. Förutom den som på arbetsplatserna skall förverkliga lagens målsättning, är det viktigt att nå dem som inom myndighets rättsväsende och liknande organ har att tillse att lagen efterföljs. Arbetsmiljöutredningen föreslog att 6 milj. kr. skall ställas till arbetarskyddsstyrelsens förfogande för detta ändamål. Förslaget motiverades med att stora målgrupper skall nås av en omfattande information och ställdes mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits vid tidigare informationskampanjer på arbetsmarknaden.

I propositionen aviseras ett anslag om 4 milj. kr. till arbetarskyddsstyrelsen för informationskampanjen inför den nya lagstiftningen, vilket är en avsevärd sänkning i jämförelse med utredningens förslag. I propositionen anges också att arbetsmarknadsdepartementet avser att använda 600 000 kr. för att utge en särskild informationsskrift om den nya lagstiftningen. Vi vill inte motsätta oss att ett departement på detta sätt bidrar till informationen om ny lagstiftning, men den ansvariga myndighetens anslag för information bör inte belastas av detta.

I propositionen läggs emellertid dessa båda belopp samman, och därtill adderas det anslag om 2,8 milj. kr. som arbetarskyddsstyrelsen under budgetåret 1977/78 kommer att förfoga över för sin normala informationsverksamhet. Departementschefen konstaterar att sammanlagt 7,4 milj. kr. kommer att "ställas till förfogande under budgetåret 1977/78 för information om arbetsmiljölagen". Det finns emellertid ingen anledning att i detta sammanhang räkna samman beloppen på detta sätt, eftersom arbetarskyddsstyrelsens normala informationsanslag kommer att behövas för andra uppgifter. Någon minskning av arbetarskyddsstyrelsens allmänna informationsverksamhet i samband med att den nya lagstiftningen införs kan inte komma i fråga.

Regeringen har ej redovisat några motiv för det lägre belopp för informationsverksamheten som den i jämförelse med arbetsmiljöutredningen har föreslagit. Däremot har arbetsmiljöutredningen presenterat en god motivering för sitt förslag. Vi anser att arbetarskyddsstyrelsen i enlighet med detta bör beviljas 6 milj. kr. för en informationskampanj inför den nya lagstiftningens införande.

Behandlingen av arbetsmiljömotionen

I vår motion 1976/77:475 om arbetsmiljön redovisade vi vår allmänna uppfattning om inriktningen av den nya arbetsmiljölagen, behovet av re-

surser för arbetarskyddsverket, frågan om företagshälsovården m. m.

I den motion som nu framläggs har vi lämnat en samlad redovisning av de krav som då framfördes och de nya frågor som aktualiserats, bl. a. genom propositionen om arbetsmiljölagen. Behandlingen kan därigenom ske med utgångspunkt i hemställan i denna motion som nu läggs fram med anledning av proposition 1976/77:149, varför vi kommer att återkalla motionen 1976/77:475, yrkandena 1–3.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

att riksdagen

1. antar det i propositionen framlagda förslaget till arbetsmiljölag med den som motionärernas förslag betecknade lydelsen i bilaga till denna motion,
2. uttalar att såväl farliga ämnen som finns på arbetsplatsen som alla ämnen som i den yrkesmässiga hanteringen kan medföra hälsorisker bör förtecknas på arbetsstället,
3. som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om en plan för utarbetande av föreskrifter inom arbetarskyddsverket,
4. som sin mening ger regeringen till känna att arbetsmarknadens parter bör beredas tillfälle att i enlighet med vad som i motionen anförts medverka i arbetarskyddsstyrelsens arbete på att utarbeta föreskrifter,
5. hos regeringen begär att permanenta organ med partsrepresentation inrättas för olika verksamhetsområden inom arbetarskyddsstyrelsens tillsynsverksamhet,
6. hos regeringen begär en utredning som syftar till att bestämmelserna i arbetstidslagen och i arbetsmiljölagen skall sammanföras i en lag,
7. som sin mening ger regeringen till känna att de fackliga organisationerna bör erhålla full ersättning för kostnader som är förenade med den regionala skyddsverksamheten,
8. som sin mening ger regeringen till känna att suppleanter i yrkesinspektionsnämnderna bör jämföras med ordinarie ledamöter när det gäller kallelse till nämndernas sammanträden och ekonomisk ersättning för uppdraget,
9. som sin mening ger regeringen till känna att yrkesinspektionsnämndernas behörighet bör vidgas till att omfatta även tjänstetillsättningar,
10. hos regeringen begär förslag om formerna för överförandet av den kommunala tillsynen till yrkesinspektionen,

11. som sin mening ger regeringen till känna att skyddsombud eller lokal facklig organisation bör underrättas om ansökningar eller anvisningar enligt miljöskyddskungörelsen,
12. som sin mening uttalar att regler om gränsvärden och andra föreskrifter om arbetsmiljöns utformning bör utformas med utgångspunkt i principen att arbetstagare oavsett kön skall ha tillgång till alla arbeten i arbetslivet,
13. som sin mening uttalar att gravida kvinnor bör ha rätt till sådan tillfällig förändring av sina arbetsförhållanden och arbetsuppgifter att de inte på grund av arbetets art behöver tidigarelägga sin graviditetsledighet,
14. begär att regeringen lägger fram förslag till en flerårsplan för utbyggnad av arbetarskyddsverket,
15. begär att regeringen lägger fram förslag till en flerårsplan för utbyggnad av produktkontrollnämnden med eget kansli,
16. som sin mening uttalar att målet för företagshälsovårdens utbyggnad skall vara företagshälsovård åt alla anställda,
17. begär att regeringen skall låta utreda frågan om tillståndsgivning för mätteknisk konsultverksamhet,
18. beslutar att till *Arbetarskyddsstyrelsen: Information om arbetsmiljölagen* på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 under tolfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

Stockholm den 31 maj 1977

OLOF PALME (s)

INGVAR CARLSSON (s)

i Tyresö

BENGT GUSTAVSSON (s)

i Eskilstuna

LILLY HANSSON (s)

LISA MATTSON (s)

ANNA-GRETA SKANTZ (s)

ERIK ADAMSSON (s)

THAGE PETERSON (s)

i Nacka

ESSEN LINDAHL (s)

i Lidingö

LENA HJELM-WALLÉN (s)

GÖRAN KARLSSON (s)

i Huskvarna

INGEMUND BENGTSSON (s)

i Varberg

INGVAR SVANBERG (s)

VALTER KRISTENSON (s)

PAUL JANSSON (s)

ANNA LISA LEWÉN-ELIASSON (s)

HANS GUSTAFSSON (s)

i Ronneby

GUNNAR NILSSON (s)

i Järfälla

Regeringens förslag

Motionärernas förslag

3 kap.

12 §

Om det är påkallat från skyddssynpunkt kan regeringen eller, efter regeringens bestämmande, arbetskyddsstyrelsen föreskriva

1. att arbetsprocess, arbetsmetod eller anläggning avsedd för verksamhet av visst slag får användas endast efter tillstånd,

2. att visst slag av anordning, som avses i 8 §, endast efter godkännande får användas eller avlämnas för att tagas i bruk,

3. att visst ämne som avses i 9 § får användas endast efter godkännande eller att särskilt villkor skall gälla vid användningen av sådant ämne,

4. att anläggning på vars planering för aktuellt ändamål 6 kap. inte ägt tillämpning får tas i bruk endast efter tillstånd.

Som förutsättning för godkännande som avses i första stycket 2 kan föreskrivas villkor. I anslutning till godkännandet kan fastställas krav på monterings- och bruksanvisning som skall medfölja anordningen vid avlämnandet.

Vid meddelande av föreskrift enligt första stycket 2 kan anges villkor för brukandet. Tillstånd eller godkännande som avses i första stycket kan förenas med villkor för brukandet.

Även utan samband med föreskrift enligt första stycket kan i där angiven ordning föreskrivas om kontroll, provning eller fortlöpande tillsyn vid användning av anordning, som där avses, samt om undersökning av de arbetshygieniska förhållandena i visst slag av verksamhet.

4 kap.

5 §

Arbetstagare skall ha behövlig ledighet för nattvila. I ledigheten skall ingå tiden mellan klockan 24 och klockan 5.

Arbetstagare skall ha behövlig ledighet för nattvila. I ledigheten skall ingå tiden mellan klockan 24 och klockan 5.

Arbetstagare får icke anlitas till arbete mer än 10 timmar av dygnet.

Avvikelse från första stycket får göras, om visst arbete med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet måste fortgå även nattetid eller annars bedrivs före klockan 5 eller efter klockan 24.

Avvikelse från första och andra stycket får göras, om visst arbete med hänsyn till sin natur, allmänhetens behov eller annan särskild omständighet så kräver.

Regeringens förslag

Motionärernas förslag

6 a §

När arbetstagare skall arbeta efter oregelbundna arbetstider skall arbetstidsschema fastställas. Detta skall upprättas i så god tid att rimlig hänsyn tas till arbetstagarens behov av att planera sin fritid.

7 §

Avvikelse från 1 § andra stycket, 5 § första stycket och 6 § första stycket får göras med stöd av kollektivavtal som på arbetstagar sidan har slutits eller godkänts av organisation som är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Vidare får genom sådant kollektivavtal rast utbytas mot måltidsuppehåll vid arbetsplatsen.

Arbetsgivare, som är bunden av kollektivavtal som avses i första stycket, får i angivna hänseenden tillämpa avtalet även på arbetstagare, som ej är medlem av den avtalsslutande arbetstagarorganisationen, under förutsättning att arbetstagaren sysselsättes i arbete som avses med avtalet och ej omfattas av annat tillämpligt kollektivavtal.

Avvikelse från 1 § andra stycket, 5 § första och andra stycket och 6 § första stycket får göras med stöd av kollektivavtal som på arbetstagar sidan har slutits eller godkänts av organisation som är att anse som central arbetstagarorganisation enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet. Vidare får genom sådant kollektivavtal rast utbytas mot måltidsuppehåll vid arbetsplatsen.

8 §

Tillsynsmyndighet får medge undantag från 1 § andra stycket, 5 § första stycket och 6 § första stycket, om särskilda skäl föreligger.

Tillsynsmyndighet får medge undantag från 1 § andra stycket, 5 § första och andra stycket och 6 § första stycket, om särskilda skäl föreligger.

8 kap.

2 §

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift eller villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 12 eller 14 § dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift eller villkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 12, 13 eller 14 § dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

Regeringens förslag

1. bryter mot 5 kap. 2 § första stycket,

2. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 3 kap. 13 eller 15–17 § eller 5 kap. 2 § andra stycket, 3 § andra stycket eller 4 §,

3. vid fullgörande av skyldighet enligt 7 kap. 3 eller 4 § lämnar oriktig uppgift rörande förhållande av betydelse,

4. utan giltigt skäl borttager skyddsanordning eller sätter sådan ur bruk.

9 kap.

4 §

Beträffande föreskrift till allmän efterrättelse äger arbetarskyddsstyrelsen underställa regeringen fråga av särskild betydelse, innan styrelsen meddelar beslut i ärendet.

Motionärernas förslag

1. bryter mot 5 kap. 2 § första stycket,

2. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 3 kap. 15–17 §§ eller 5 kap. 2 § andra stycket, 3 § andra stycket eller 4 §,

